

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשע"ח, 2018
מספר השאלון: 011281
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון — הבנה והבעה — 50 נקודות
חלק שני — לשון — 50 נקודות
פרק א: שם המספר, אותיות השימוש ומילות היחס
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות — יש לבחור באחד הפרקים
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: 1. יש לקרוא את הטקסטים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
2. לכתוב תיוטה אפשר להשתמש בעמודים האחרונים (19–20) של השאלון.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
נספח: טקסטים.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1 – סקירה לדוגמה

המכבייה – מידע לקראת החלטה

בשנים האחרונות נשמעים קולות המערערים על הצורך לקיים את המכבייה, "האולימפיאדה של העם היהודי". סקירה זו מציגה מידע על המכבייה בשלושה היבטים: הרמה המקצועית בספורט, התרומה לציונות ולאומיות, והקשר בין ישראל ליהודי התפוצות.

מבחינה מקצועית, המקורות מסכימים כי רמת התחרויות במכבייה אינה גבוהה. ההישגים בה בינוניים ולעיתים אף נמוכים, בין היתר משום שספורטאים יהודים מצטיינים אינם חשים קשר ליהדותם ונמנעים מלהשתתף (צמרת, 2002). רבים מבכירי הספורטאים הישראלים מדירים את רגליהם מן האירוע, וזכייה במדליה בו אינה נרשמת בין ההישגים הבולטים שלהם (ברגר, 2009). זאת ועוד, התחרויות אינן מעוררות עניין בציבור, והתקשורת כמעט אינה מסקרת אותן (קאופמן, 2013).

לעומת זאת, בהיבט הציוני והלאומי תרמה המכבייה רבות. יוסף יקותיאל, שהגה אותה, ביקש לטפח באמצעותה את התרבות היהודית ולהבליט את מרכזיותה של ארץ ישראל (צמרת, 2002), ורעיון "יהדות השרירים" שעמד ברקע הקמתה קירב צעירים יהודים מעשרות מדינות אל העשייה הציונית (בולשטיין, 2017). המכבייה הראשונה הרימה את המורל ביישוב, ובמכבייה השנייה נשארו בארץ רבים מן המשתתפים, אף שהבריטים הגבילו את העלייה (צמרת, 2002). גם אחרי קום המדינה שימשה המכבייה להצגת רעיון קיבוץ הגלויות (קאופמן, 2013). עם זאת, חשיבותה הציונית הולכת ופוחתת (צמרת, 2002; קאופמן, 2013).

בהיבט הקשר עם יהודי התפוצות הדעות חלוקות. קאופמן (2013) טוען כי רוב הישראלים אינם מתעניינים בקהילות שבתפוצות, ורוב יהודי התפוצות משתלבים בארצותיהם ואינם רואים בישראל מרכז רוחני. מנגד, בולשטיין (2017) סבור שהמכבייה ממחישה את מרכזיותה של ישראל, שכן רק בה נפגשים ספורטאים יהודים מכל היבשות, וצמרת (2002) מדגיש כי קשרי דם ותרבות, ובהם תרבות הגוף, מחברים בין חלקי העם הפזור. לסיכום, המכבייה אינה מצטיינת ברמתה הספורטיבית, אך יש לה ערך ציוני ויהודי, אף שערך זה נשחק בשנים האחרונות.

ביבליוגרפיה

בולשטיין, א' (6/7/2017). המכבייה: זה לא רק ספורט. **ישראל היום**. אוחר מ-<http://www.israelhayom.co.il>
ברגר, א' (21/7/2009). מכבייה זה ליהודים. אוחר מ-www.mako.co.il
צמרת, צ' (2002). המכביות: המשחקים האולימפיים של העם היהודי. בתוך ח' קאופמן וח' חריף (עורכים), **תרבות הגוף והספורט בישראל במאה העשרים** (עמ' 114–128). ירושלים: יד בן צבי.
קאופמן, ח' (2/8/2013). האם עוד יש משמעות למכביות. **פורטל המאמנים של ישראל**. אוחר מ-<http://sport4me.co.il>

שאלה 2

אני סבור שיש להמשיך לקיים את המכבייה, אף שרמתה הספורטיבית אינה גבוהה. הנימוק שהשפיע עליי ביותר הוא הנימוק של בולשטיין (טקסט 4): המכבייה ממחישה את מרכזיותה של ישראל בעולם היהודי, ורק בה יכולים ספורטאים יהודים מכל היבשות להיפגש. נימוק זה שכנע אותי משום שבתקופה שבה רוב יהודי התפוצות משתלבים בארצותיהם ומתרחקים מישראל, כפי שמתאר קאופמן בטקסט 2, יש צורך דווקא באירועים שמפגשים צעירים יהודים עם המדינה ועם בני גילם הישראליים. גם אם התחרויות עצמן אינן מקצועיות, המפגש הזה מחזק את תחושת השייכות לעם אחד, ולעיתים אף מוביל לעלייה, כמו במקרה של טל ברודי. לכן ערכה של המכבייה אינו נמדד במדליות אלא בקשר שהיא יוצרת.

שאלה 3

- א. טענה 1: היהודים חלשים בגוף ובנפש.
- הביטוי המעיד שזו טענה של אחרים: "ראו ביהודים" ("באותה תקופה ראו ביהודים אנשים חלשים בגוף ובנפש", שורה 2).
- טענה 2: אם יתחזקו היהודים מבחינה פיזית, ישתפר מעמדם בזירה המדינית.
- הביטוי: "התנועה הציונית הצעירה סברה כי" (שורות 2-3).
- טענה 3: המכבייה היא "אירוע גזעני" / יש לערער על התובנה שאנחנו עם אחד.
- הביטוי: "בעולם יש קולות לא מעטים המנסים לערער עליה", "מי שניסו בזמן האחרון להבאיש את ריחה של המכבייה ולהדביק לה תווית שקרית של 'אירוע גזעני'" (שורות 9-11).
- (די בשתיים מן הטענות. אפשר גם: "אפשר להתווכח על החשיבות הספורטיבית של המכבייה" – שורה 7 – הכותב מרמז שיש מי שמפקפק בחשיבות הספורטיבית).
- ב. הבאת דברים של אחרים מחזקת את דברי הכותב בשתי דרכים:
- כשהכותב מביא דברים של אחרים התומכים בעמדתו, בייחוד של אנשים בעלי סמכות או של מומחים (כמו נורדאו, "אחד מאבות הציונות"), דבריו נשמעים מבוססים ואמינים יותר – הוא אינו לבד בעמדתו.
 - כשהכותב מביא טענות מנוגדות לעמדתו ומפריך אותן, הוא מראה שהוא מכיר את הצד האחר ושקל אותו, ובכך הוא מחליש מראש את טענות המתנגדים ומחזק את עמדתו.

חלק שני — לשון

שאלה 4

- א. • מעשרים ואחת ארצות
• אלפיים שש מאות תשעים וארבעה ספורטאים וספורטאיות
• בשנת אלפים ושבע עשרה (האפשרות השלישית)
• ב־שישה ביולי
• גדול פי ארבעה
- ב. המכבייה השמונה עשרה (במילים: השמונה עשרה).
- ג. המילה "שקל" היא שם עצם ממין זכר, ומ־3 עד 10 שם המספר עם שם עצם זכר בא בצורה עם ה' – "חמישה". "חמש" היא צורת הנקבה, ולכן "חמש שקל" שגוי. (ובנוסף: אחרי 2 ומעלה שם העצם בא ברבים – "שקלים" ולא "שקל").

שאלה 5

- (1) לראות אתכם
(2) חלק לא קטן מכם
(3) ניצחה במשחק

שאלה 6

- א. I. יקותיאל קיווה [כי בצד הספורט תשמח המכבייה גם במה ליהודי העולם לקיום תחרויות בתחומי האומנות: שירה, ציור, פיסול וכדומה]. פסוקית מושא
II. השאלה היא [אם מבחינה לאומית יש ערך לקיומם של משחקי המכבייה]. פסוקית נשוא
III. נראה [כי במשך השנים איבדו המכביות את כוח המשיכה שלהן]. פסוקית נושא
- ב. (1) משפט I: הולכת ופוחתת.
משפט II: תרמה להרמת; הרימה.
(2) הנשוא שאינו נשוא מורחב: הרימה.

שאלה 7

- א. (1) משפט מאוחה (משפט איחוי) – שלושה איברים:
[המכבייה השלישית הייתה אמורה להיערך בשנת 1938], [אולם מאורעות הדמים בארץ, הזעזועים הגדולים באירופה, השואה של העם היהודי ומלחמת העצמאות — כל אלה גרמו לדחיית המכבייה], [והיא נערכה רק בשנת 1950].
- (2) החלק הכולל "מאורעות הדמים בארץ, הזעזועים הגדולים באירופה, השואה של העם היהודי ומלחמת העצמאות" – נושא.
- (3) "כל אלה" – תמורה (תמורה מסכמת) לחלק הכולל, ובכך הוא חלק מן הנושא. הכותב הוסיף אותו משום שהנושא ארוך מאוד ומורכב מארבעה רכיבים; עד שהקורא מגיע אל הנושא הוא עלול לאבד את החוט. "כל אלה" מסכם את כל הרכיבים במילה אחת, מחזיר את הקורא אל הנושא ומדגיש שכל הגורמים יחד גרמו לדחייה.
- (4) ומלחמת העצמאות – מחברת בין רכיבי החלק הכולל (בין הנושאים: מאורעות הדמים, הזעזועים, השואה ומלחמת העצמאות).
- והיא – מחברת בין האיברים של המשפט המאוחה: בין האיבר השני ("...כל אלה גרמו לדחיית המכבייה") לאיבר השלישי ("היא נערכה רק בשנת 1950").

- ב. (1) משפט I: התמורה – אנטישמיות חריפה וקיצונית.
משפט II: התמורה – שחיין אמריקני בן 15.
- (2) משפט I: (עם) איום חיצוני – התפקיד התחבירי: מושא.
משפט II: (של) מרק ספיץ – התפקיד התחבירי: לוואי.

שאלה 8

- א. (1) I. הספורטאים היהודים אינם [רק נציגי מולדותיהם, אלא גם נציגי העם היהודי].
II. הספורטאים אינם משתתפים [באליפות אסיה, אלא באליפות אירופה].
III. בימינו המכבייה היא אירוע שאין לו כל הצדקה [לאומית או ספורטיבית].
- (2) I – נשוא (נשוא שמני; "אינם" – אוגד).
II – מושא.
III – לוואי (של "הצדקה").
- (3) I – הוספה ("לא רק... אלא גם").
II – ניגוד (שלילה והעמדת חלופה במקומה, "לא... אלא").
III – ברירה ("או"; בהקשר השלילה – אף לא אחת מן החלופות).
- ב. (1) ניגוד (שלילה והעמדת חלופה: נמדד על פי זה ולא על פי זה).
(2) "בתחום הספורט אתה נמדד לא על פי מי שאתה, אלא על פי מעשיך."

שאלה 9

א. (1) המילה: **במכבייה**.

תפקיד תחבירי 1: **תיאור (מקום / זמן)** – בני הזוג התאהבו זה בזה בזמן המכבייה ובמקום שבו נערכה.

תפקיד תחבירי 2: **מושא** – בני הזוג התאהבו במכבייה עצמה (המכבייה היא מושא אהבתם).

(2) משמעות I: דנה ביקשה מדניאלה את הכרטיס של דנה (הכרטיס של דנה נמצא אצל דניאלה, ודנה ביקשה לקבל אותו).

משמעות II: דנה ביקשה מדניאלה את הכרטיס של דניאלה (דנה ביקשה שדניאלה תיתן לה את הכרטיס שלה עצמה).

(3) השאלה שיש להקיף: **מי התרגשה?**

ב. (1) רבים ראו במכבייה תשובה על הניסיונות [להשפיל את העם היהודי].

(2) **פסוקית לוואי** (מצומצמת) – מאייכת את "הניסיונות".

(3) "העם היהודי" – **מושא** (של שם הפועל "להשפיל").

(4) • "רבים ראו במכבייה תשובה על הניסיונות להשפלת העם היהודי." (או: "...על ניסיונות ההשפלה של העם היהודי").

• התפקיד החדש של "העם היהודי": **לוואי** (סומך של שם הפעולה "השפלת").

שאלה 10

א.	השיבוש	הנוסח התקין
1	תופעות שליליות... והנגרמים מחוסר פעילות חברתית	תופעות שליליות... והנגרמות מחוסר פעילות חברתית
2	האם הם רלוונטיות לימינו?	האם הן רלוונטיות לימינו?
3	התפשטות התופעה... גורמים לנו לחשוב	התפשטות התופעה... גורמת לנו לחשוב

שיבושים נוספים שאפשר לבחור בהם:

- פעם החשיפה לאלומות ואלכוהול אינה הייתה רחבה ← פעם החשיפה לאלומות ואלכוהול לא הייתה רחבה.
- האם היום, שאנו מוקפים... ← האם היום, כשאנו / שבו אנו מוקפים...
- מסגרת חברתית אשר יכולה לתמוך ולעזור לבני נוער ← אשר יכולה לתמוך בבני נוער ולעזור להם.
- נשאלת השאלה עד כמה... ? ← נשאלת השאלה עד כמה... . (שאלה עקיפה מסתיימת בנקודה).

ב. (דוגמה – שיבוש 3) במשפט "התפשטות התופעה שבה בני נוער מתבגרים מהר מדי ומושפעים מתרבות רעה גורמים לנו לחשוב..." אין התאמה בין הנושא לנשוא. הנושא הוא "התפשטות" – שם עצם בנקבה יחידה ("התופעה...") הוא לוואי שלו, ו"שבה בני נוער מתבגרים..." היא פסוקית לוואי. הנשוא צריך להתאים לנושא במין ובמספר, ולכן צריך לבוא בנקבה יחידה – "גורמת", ולא ברבים "גורמים".

ג. (1) פֶּאֶם, במידה ו.

- (2) I. אֵילו / לו היית מתאמן יותר, היית יכול לנצח במשחה הגמר.
 II. אם תתאמן יותר, יש סיכוי שתוכל להשתתף במכבייה הבאה.
 III. אֵילוֹלֵא קנינו כרטיסים מראש, לא היינו יכולים להשתתף בטקס הפתיחה.

שאלה 11

א. (1)

הפעלים	שורש	בניין
אַרַע	א-ר-ע	פיעל
הָצַב	נ-צ-ב	הופעל
יָשְׁנוּ	ש-נ-י/ה	נפעל

(2) נְשָׁנִים

(3) הַמְזוּהָם

ב. (1) המילים שאינן תקינות: סְפוּרְטָאִי, הָצִיעַ, נוֹלְדוֹת.

(2) (די באחת מן התשובות)

- **הָצִיעַ** – I. הפועל משורש נ-צ-ע (גזרת פ"נ) בבניין הפעיל. בעבר הפעיל התחילית היא ה (בחיריק), והנו"ן הראשונה של השורש נבלעת ובמקומה בא דגש באות הבאה (הַנְּצִיעַ ← הָצִיעַ). ובסוף – פתח גנובה תחת העי"ן. II. הָצִיעַ.
- **נוֹלְדוֹת** – I. הפועל משורש י-ל-ד (גזרת פ"י) בבניין נפעל, בהווה. בבינוני של נפעל בגזרת פ"י התבנית היא נוקטל, והאות השנייה של השורש מנוקדת בקמץ: נוֹלֵד, נוֹלְדִים, נוֹלְדוֹת. "נוֹלְדוֹת" (בשווא) נשמע כמו בינוני של קל (יולדות), ואינו צורה תקנית. II. נוֹלְדוֹת.
- **סְפוּרְטָאִי** – I. המילה נוצרה מן הבסיס "ספורט" ומצורן הגזירה יֵאֵי (פתח, אל"ף נחה ויו"ד), המציין בעל מקצוע או עיסוק, כמו עֲתוּנָאִי, חֲשַׁמְלָאִי. הטעם בהברה האחרונה – "ספורטאי", ולא "ספורטאי" (שתי הברות בסוף). II. סְפוּרְטָאִי.

שאלה 12

א. (1) יַעֲלוּ

(2) יֵאָזְנוּ

(3) יִכּוּנוּ

ב.

שלמים	נחי ל"י/ה
תְּמִיָּהָה (ת-מ-ה)	הַתְּעָרוֹת (ע-ר-י/ה)
גְּבָהָה (ג-ב-ה)	הַתְּהִנָּה (ה-ו-י/ה)
פְּחָתָה (פ-ח-ת)	חֲזוֹן (ח-ז-י/ה)

- ג. • תְּפוּצָה (שורש פ-ו-ץ) – לְהַפִּיץ (הפעיל) / לְפוֹץ (קל).
- תוֹדָעָה (שורש י-ד-ע) – לְדַעַת (קל) / לְהוֹדִיעַ (הפעיל) / לְהוֹדִיעַ (התפעל) / לְהוֹדִיעַ (נפעל).
- מִסַּע (שורש נ-ס-ע) – לְנַסֵּעַ (קל) / לְהַסִּיעַ (הפעיל).

שאלה 13

א. להניף ← מנוף ← למנף

ב. (1) תרמה

(2) תרומה

ג. (1) מניעת, מנועים

(2)

בניין קל	בניין הפעיל
מניעת, מנועים	מניע

(3) שם עצם

שאלה 14

א. (1)

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
מסלה, מאוץ, מונה	הליכון, לחצית

(2) מסלה – ס-ל-ל; מאוץ – א-ו-ץ; מונה – מ-נ-י/ה.

ב. (1) ר-ו-ץ

(2) שם עצם

ג. לפידן.

הסבר: המילה נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי – הבסיס "לפיד" + הצורן ן. לצורן ן משמעות של בעל מקצוע, עיסוק או תכונה (כמו שקרן, סבלן, כדורסלן), ולכן "לפידן" הוא מי שעיסוקו נשיאת הלפיד.

שאלה 15

א. (די באחת)

- **לָב** – שורש ל-ב-ב: בנטייה מופיע דגש בב' (לָבוּ, לָבִי, לְבוֹת), והדגש מעיד על הכפלת האות השנייה והשלישית של השורש (= ב־ב). בצורות אחרות שתי הב' מופיעות במפורש: לְבוֹת, לָבִי, לָבֵל.
- **צָל** – שורש צ-ל-ל: בנטייה מופיע דגש בל' (צָלוּ, צָלִי), והוא מעיד על שתי ל'; בצורות אחרות שתי ה' מופיעות במפורש: צָלִים, צָלִית, הַצָּלִיל.

ב. (1) הַחֲגִים

(2) חֲגִים – ח-ו-ג

(3) מוֹעֲדִים – י-ע-ד (ו/י-ע-ד)

ג. (1) אֶגְרוֹף (המילה "אֶגְרוֹף", מן השורש א-ג-ר-ף).

(2) שְׁחִיָּה וְחִתִּיָּה – משקל קְטִילָה.

(3) **לֹא**. המילים המודגשות נוצרו בדרך של שורש ומשקל (שמות פעולה במשקלי הבניינים). המילה קְשָׁתוֹת נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי: הבסיס "קְשָׁת" (מי שיורה בקשת) + הצורן יוֹת (המציין מופשט / תחום עיסוק).

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon